

Balázs Zoltán A guru

http://tablet.magyararancs.hu/egotripp/a_guru-76809

2011/34. (08. 25.)

Némileg fölzaklatta a kedélyeket itt-ott Nouriel Roubini közgazdász háromperces eszme-futtatása arról, hogy Marxnak, úgy látszik, mégis igaza volt: a kapitalizmus összeomlik, mégpedig elkerülhetetlenül. A három percbe a folyamat okainak kimerítő elemzése is belefért. A kérdező újságírónak sem volt jobb dolga vagy tehetsége, mint a hívószavak (Marx! összeomlás! elkerülhetetlenség!) hangsúlyozása egy visszakérdezéssel, az érvek érdemi firtatása elmaradt. Roubini közgazdász nézeteivel különben tényleg nem szükséges mélyebben foglalkozni, már csak azért sem, mert hangoztatott ő már Keynes-t és az osztrák iskolát is idéző véleményeket egyaránt. Dr. Doom, ahogy egyesek nevezik, a válságot is hosszú évek óta jósolja azonnalra, míg végül aztán igaza lőn. Ez persze nem nagy művészet, mivel válság volt, van és lesz.

Az érdekes itt éppen ezért az, hogyan lesz egy több mint vitatható és eléggé lejárt szavatosságú indoklással alátámasztott állítás érdekessé. A magyarázat részben persze a szenzáció, abban az értelemben, ahogyan a klasszikus definíció hozza: nem az a hír, hogy a kutya megharapta a postást, hanem az, hogy a postás harapta meg a kutyát. Vagyis: a mainstream közgazdász megtért a marxizmushoz! (Persze ez már csak azért sem stimmel, mert a rövidke utalás Marxra tartalmilag ráadásul hülyeség is volt.) De van a magyarázatnak egy másik eleme is, amelyen egy kicsit érdemes eltűnődni.

Dr. Doom tipikus gurupózban és guruöltözékben adta az interjút. (Lazán terpeszkedve egy karosszékben, fölgyűrt ingujjal, vele szembe a karót nyelt újságíró, makulátlan öltönyben.) Hogy tetszett mondani? Összeomlik? Hát ez borzasztó! Nincs kiút? Ez rettenetes.

A guru közismerten a hindu világ szereplője, tanító, tanár, bölcs és súllyal rendelkező egyén. Mivel a hinduizmus voltaképpen nem izmus és nem is hitvallás, kitűnően megfelel a saját vallásától elszakadt, izmusaiból kiábrándult, de tekintélyekre vágyó nyugati léleknek, így a nyugati világban a guru mint társadalmi szereplő előtt az utóbbi néhány évtizedben beláthatatlan távlatok nyíltak meg. Mindenekelőtt azt kell észrevennünk, hogy a guru nem azonos sem az értelmiséggel, sem a szakértővel. Az értelmiségi fő célközönsége és társadalmi érdeklődésének valódi tárgya a másik értelmiségi, akivel előszeretettel vitatkozik, akinek háttere, kapcsolatai, hozzáférései, viselt dolgai a leginkább izgatják. A szakértő pedig természetesen pénzért dolgozik, bárkinek, aki megfizeti. A guru mindkettejüktől különbözik abban, hogy a néphez

szól. A guru leginkább háztartási alkalmazottnak tekinthető, fontosságát tekintve valahol az elektromos fogkefén túl, de a tévén még innen. ' az, aki megmondja. Téves elképzelés, hogy a politikus az, aki megmondja. A politikusra mint beszélő fejre viszonylag kevesen figyelnek (a többi politikuson kívül elsősorban az értelmiségiek, akik valamiért rendszerint azt hiszik, hogy a politikus is értelmiségi), valamint azok, akiknek ez érzelmileg fontos. A guru dolga, hogy a gondolkodásnak irányt szabjon, sőt egészen pontosan az, hogy a gondolkodást folyamatban tartsa. De talán helyesebb úgy fogalmazni, hogy a guru tartja karban azt, amit "a társadalom" gondolkodási funkciójának nevezhetünk. Olajozza, szereli, update-eli.

Módszertanilag két guruiskolát tudunk megkülönböztetni. Az egyik az ún. Kasszandra-iskola, lásd Roubinit mint a válság prófétáját, valamint a különféle globális katasztrófák, hanyatlásnarratívák, összeesküvés-elméletek képviselőit. Alapvető stratégiájuk az igazság monopolizálása. Maradva a hindu utalásoknál, az érvek helyett jellegzetesen mantrákkal dolgoznak. A gondolkodás utánzását az elvont fogalmak mértéktelen használata (a magyar közegből lásd Bogár Lászlót) és az érvelésre emlékeztető, két-három (ritkán négy) lépésből álló, rendszerint valamilyen ősi ritmikát fölidéző világmagyarázati világsémák alkalmazása biztosítja.

A másik iskolát kissé pontatlanul, de az ősi gyökerek iránti tiszteletből szofistának nevezhetjük. A munkamódszer itt a meglepetés, az újszerű hatás, az intellektuális effektusok lankadatlan használata. Amikor Roubini bejelenti, hogy mégis Marx, akkor valójában újabb mentális ajzószeret vet be. Amíg a Kasszandra-iskola sohasem téved, a szofista iskola éppen a tévedésből él. A trükk lényege, hogy amikor a guru mint tekintély bejelenti, hogy tévedett, éppen azért, mert guru, nemhogy alázattal visszavonulna előlről kezdeni, hanem a beismerés erkölcsi erejét azonnal képes intellektuális fölényé transzformálni. "Ha ő mondja, hogy tévedett, akkor most biztosan igaza van!" Sajátos logika, de a guru titka éppen ebben rejlik.

Guruk bárhol, az élet bármely területén fölbukkanhatnak. Lehetnek Nobel-díjasok, és lehetnek csodadoktorok, Stephen Hawkingok és Schobert Norbik. Elemi szükségletet elégítenek ki, hiszen a valóban szabad gondolkodáshoz mindenekelőtt erőfeszítésre és alázatra van szükség, amivel mindig, minden társadalomban csak kevesen rendelkeznek. Csak amíg a legtöbb társadalom - történetileg nézve - nem is követelte meg polgáraitól, hogy maguk dolgozzák ki életfilozófiájukat, sőt, erről igyekezett le is beszélni őket, addig ma, úgy látszik, mindenkinek muszáj megalkotnia saját világmagyarázatát. Ha ezt mégis fárasztónak találja, választ magának gurut. Elég bőséges a kínálat; itt nincs válság. Úgyhogy a guruk piacát illetően Marxnak biztosan nincs igaza. Mondom én...